

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

ต้นธารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ จึงส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวต่างชาติดที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และดึงดูดให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อร่วมกันขจัดอุปสรรคทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างหนทางสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย ด้วยสถานการณ์และนโยบายพัฒนาชาติดังกล่าวนี้ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี จึงสนับสนุนการวิจัยท่องเที่ยวแบบบูรณาการเชิงพื้นที่โดยเฉพาะในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ซึ่งประกอบด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ นครราชสีมา ศรีสะเกษ สุรินทร์และอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเป็นกลไกในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่และในขณะเดียวกันก็รักษาลีข่วงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนไว้ด้วยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวอันนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มอีสานใต้จึงเกิดขึ้นโดยดำเนินการวิจัยภายใต้กรอบการวิจัยที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

ปัจจุบันกลุ่มจังหวัดอีสานใต้มีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมากมาย อาทิ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สมุนไพร แพทย์แผนไทยและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่สถานการณ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมากลับพบว่า การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลกันระหว่างเจ้าบ้าน (Host) และผู้มาเยือน (Guest) โดยแผนการจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและแผนการตลาดทางการท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

แผนการจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ต้องมุ่งเน้นการจัดการภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยว การจัดการสุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยว

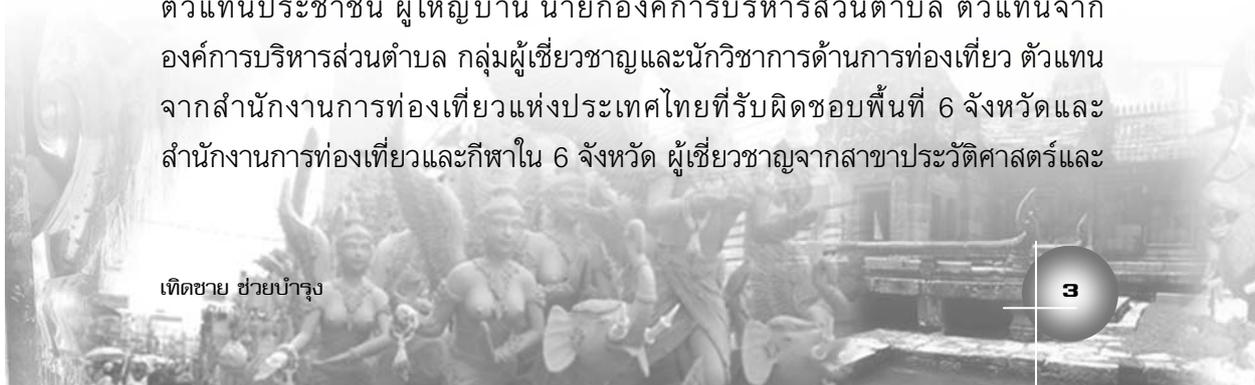
การพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การจัดการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว รวมไปถึงกระบวนการวางแผนพัฒนา การกำหนดยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวในภาครัฐและเอกชน การจัดการพื้นที่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และศูนย์รวมข้อมูลทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและการจัดการความสามารถทางการรองรับการท่องเที่ยว

สำหรับแผนการตลาดทางการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้นประกอบด้วย การศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยว การสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขาย การศึกษากลยุทธ์ด้านราคา ช่องทางจัดจำหน่าย จิตวิทยาการบริการ ตลอดจนการศึกษาเพื่อหาความร่วมมือด้านการตลาดจากทุกภาคีทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการใช้ยุทธศาสตร์การพึ่งพาทางการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชาและลาว) ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในอีสานใต้เพิ่มมากขึ้น

การดำเนินชุดโครงการนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากสถาบันการศึกษาและคณาจารย์ในเขตอีสานใต้เพื่อร่วมกันศึกษาวิจัยจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งประกอบด้วย 48 โครงการ ได้มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามใน 6 จังหวัด จำนวน 9,807 คน โดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้บริหารโฮมสเตย์ รีสอร์ททริพบริษัทนำเที่ยว โรงแรม ร้านอาหารของที่ระลึก ประชาชนในพื้นที่ เกษตรจังหวัด หัวหน้าฝ่าย เกษตรอำเภอ นักวิชาการเกษตร เจ้าพนักงานการเกษตรและเจ้าของกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

2. การสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก ตำรวจท่องเที่ยว ตัวแทนประชาชน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่รับผิดชอบพื้นที่ 6 จังหวัดและสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาใน 6 จังหวัด ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาประวัติศาสตร์และ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

โบราณคดี สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม การจัดการ เจ้าของโฮมสเตย์ ประธาน
ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้าน รวม 1,300 คน

3. การประชุมภาคีที่เกี่ยวข้อง 34 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่
ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา ผู้จัดโปรแกรม
การท่องเที่ยวตลอดจนนักวิชาการและประชาชนของไทยจากประเทศกัมพูชาและลาว

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจะถูกนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหา
คำตอบอันเป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัด
อีสานใต้และหายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการ
การท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวอีสานใต้ พบว่า
กลุ่มอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละแหล่งแสดงถึงความเป็นมา
วัฒนธรรมของพื้นที่นั้นๆ และพัฒนาการแห่งความเจริญรุ่งเรืองตามยุคสมัย ดังนั้น
แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม โดย
อาศัยกระบวนการเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การบริหารจัดการการท่องเที่ยว
อย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ การดูแลรักษา
แหล่งท่องเที่ยว อันเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมให้ชุมชนมี
ส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในกระบวนการพัฒนา
การท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ
เห็นความสำคัญและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา
การท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง รวมทั้งการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและ
สร้างจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น
การเข้าถึงประชาชน เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงความต้องการของประชาชน ทราบปัญหาหรือ
ความต้องการที่แท้จริง จัดประชุม ประชาคมชุมชน เสนอแนะและค้นหาปัญหา ให้
ประชาชนร่วมมือประสานงานกันมากขึ้น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีการประชาสัมพันธ์กับ
ลูกบ้านแจ้งให้ทราบถึงประโยชน์ของการร่วมค้นหาปัญหา ประเด็นปัญหาและ
ความเสียหายที่จะเกิดขึ้น การให้ความรู้ อบรมให้กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อช่วย

กันกำหนดแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ประชาชนในชุมชนร่วมเป็น
กรรมการและเป็นวิทยากรในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

สำหรับบทบาทของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อยุทธศาสตร์
การท่องเที่ยวในอีสานใต้ พบว่า ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับการพัฒนา
ศักยภาพเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคนและพัฒนางาน โดยการจัดฝึกอบรม/สัมมนา/
ประชุม มีการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับระดับอายุหรือวัย และประสิทธิภาพ
การปฏิบัติงานใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะการจัดหลักสูตรที่มี
ความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ และช่วยให้การพัฒนาบทบาทในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว
มีแนวโน้มที่ดี มียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับกลุ่มจังหวัดอีสานใต้อย่างเป็นทางการ

ในการพัฒนารูปแบบการให้บริการนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการในอีสานใต้
พบว่า ธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึก มีบทบาทสำคัญในธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว
ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจรูปแบบการให้บริการของผู้ประกอบการ
จำหน่ายของที่ระลึกที่ร้าน รองลงมา คือ บริการจำหน่ายสินค้าตามงานเทศกาล บริการ
ตามผลิตภัณฑ์ และบริการตามสถานที่ ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการ
ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง ราคาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม กับคุณภาพ สถานที่จำหน่าย
ผลิตภัณฑ์สะดวกในการซื้อและตั้งอยู่บนเส้นทางหลัก ผู้ชายหรือพนักงานขายมีความรู้
ความสามารถในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ได้ ถูกต้อง ชัดเจน รวมทั้งการนำ
จิตวิทยาสมาชิกมาใช้ในการจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับ
นักท่องเที่ยว เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านมัลติมีเดีย แนะนำนักท่องเที่ยวให้รู้จัก
คุณลักษณะเด่นๆ ของสินค้า เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ตลอดจนอาหารพื้นเมืองต่างๆ
การสร้าง ความหมายและความประทับใจในตัวผลิตภัณฑ์ โดยเน้นความเป็นเอกลักษณ์
ของท้องถิ่น ชาติพันธุ์ ประวัติความเป็นมา ความประทับใจ ความภูมิใจ ผ่านเหตุการณ์
เรื่องเล่าหรือตำนานที่มีความเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่า เช่น
การเน้นลวดลายดั้งเดิมในผ้าไหมซึ่งสืบทอดมาจากอดีต การขายโดยผ่านเครือข่าย โดย
สร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้ประกอบการต่างถิ่น เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่าง
กัน เช่น ภาคอีสานกับภาคเหนือ ภาคอีสานกับ ภาคใต้ เป็นต้น

การจัดการภูมิสถาปัตยกรรมและสุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม
เป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้คงคุณค่าและรักษาไว้ซึ่ง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างองค์กรท้องถิ่น ภาคธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินการจัดการสุนทรียศาสตร์และภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นการสร้างฐานความยั่งยืนของการพัฒนาในพื้นที่ และจากผลการศึกษาพบว่า บริบทของชุมชนที่มีผลต่อการท่องเที่ยวในภาพรวม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ที่ตั้งและการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน บริการเกื้อหนุนและทัศนคติของเจ้าบ้าน

สำหรับความมีสุนทรียศาสตร์ของอีสานใต้นับเป็นสิ่งสำคัญต่อการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมาก เพราะสุนทรียศาสตร์สามารถทำให้นักท่องเที่ยวซาบซึ้งถึงเสน่ห์ในวัฒนธรรมที่เป็นของแท้และดั้งเดิม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในการรักษาคุณค่าของความเป็นอัตลักษณ์ ความเป็นมาและความสำคัญของพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นการนำเสนอสุนทรียภาพและความงามที่เป็นตัวตนอย่างแท้จริงของอีสานได้อย่างชัดเจน จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการความมีสุนทรียศาสตร์การท่องเที่ยวมีแนวทางในการจัดการอย่างเหมาะสม ซึ่งผลการศึกษา พบว่า อัตลักษณ์ของอีสานใต้มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว ลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มจังหวัดจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มจังหวัดอีสานทั่วไป เช่น อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับสำเนียงการพูดภาษาถิ่นของผู้คน อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับการแต่งกายของผู้คนที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น และจากการประเมินความมีสุนทรียศาสตร์ของอีสานใต้ พบว่าในภาพรวมแล้ว นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีระดับสุนทรียศาสตร์ที่มากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย เช่น การให้ความสำคัญแก่ความงดงามและความน่าสนใจในกิจกรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ความงดงามและความน่าสนใจในสำเนียงการพูดภาษาถิ่นของผู้คน ความงดงาม คุณค่าและความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัด ความงดงามและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นบ้าน ความงดงามและความน่าสนใจของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป็นประสบการณ์ การท่องเที่ยวดังกล่าวจะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกดีต่อเจ้าบ้านซึ่งในระดับที่ทำให้เกิดพฤติกรรมปฏิบัติตามค่านิยมที่ได้จากการท่องเที่ยวนั้นๆ ดังนั้นการจัดการสุนทรียศาสตร์การท่องเที่ยวจึงมี

ความสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยว เพราะการจัดการสุนทรียศาสตร์การท่องเที่ยวที่ดี จะส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในคุณค่าและความงดงามของชีวิตที่แตกต่างกัน

ในการพัฒนาและจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและมีส่วนร่วม ดังนั้นหากมีกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ จะทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในพื้นที่นั้นนานขึ้นและอาจกลับมาเที่ยวซ้ำอีก ซึ่งเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทั้งนี้กิจกรรมที่สร้างขึ้นจะต้องสอดคล้องกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การส่งเสริมให้มีเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวด้วยจักรยานให้ถูกต้องตามหลักการออกแบบภูมิทัศน์ที่จะทำให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น และในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า มีหมู่บ้านช้างในอีสานใต้เพียง 1 แห่งเท่านั้นที่มีศักยภาพเพียงพอในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ หมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลาดการท่องเที่ยว ความพร้อมทางการท่องเที่ยวและการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว และในการพัฒนาอุทยาน อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในอีสานใต้พบว่า รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน มีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากเป็นแนวนโยบายจากกระทรวงหรือกรมต่างๆ ซึ่งมีการแบ่งงานในด้านกฎระเบียบและการปฏิบัติของนักท่องเที่ยว เช่น งานบริการด้านความปลอดภัย กิจกรรมและนันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการภูมิทัศน์และทัศนียภาพ เป็นต้น ยกเว้นในส่วน of เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ค่อนข้างเข้มงวดกับนักท่องเที่ยวในด้านการท่องเที่ยว โดยจะเน้นกิจกรรมศึกษาธรรมชาติเป็นหลัก

ในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว พบว่า การเดินทางไปยังจังหวัดต่างๆ ในอีสานใต้สามารถเดินทางได้ทั้งทางราง ทางบกและทางอากาศ โดยเฉพาะการเดินทางทางอากาศซึ่งมีสายการบินต้นทุนต่ำที่มีราคาไม่แพงนัก อาจไม่เกิดผลดีต่อกลุ่มจังหวัดอีสานใต้มากนักเพราะนักท่องเที่ยวอาจใช้อีสานใต้เป็นเพียงทางผ่านเพื่อเดินทางไปสู่ประเทศ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้
 คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

เพื่อนบ้านซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางหลักในการท่องเที่ยว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม

อย่างไรก็ตาม กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลและศูนย์รวมข้อมูลทางการท่องเที่ยวให้ทันสมัย เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับการศึกษากิจกรรมการจัดการความสามารถทางการรองรับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสมดุลระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและปริมาณนักท่องเที่ยว พบว่า ควรมีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม วิถีชุมชนและผลกระทบแง่ลบในด้านต่างๆ บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถเป็นฐานสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านความสามารถของบุคลากร ควรมีการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สร้างความรู้ความเข้าใจและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านการถ่ายทอดความรู้ ฝึกทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร การบริหารจัดการ เป็นต้น และในการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพคนในท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอีสานใต้ ได้พบว่า คนในท้องถิ่นมีมนุษยสัมพันธ์ มีน้ำใจช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ให้ความสนใจและตระหนักในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน และมีความสามัคคีรักท้องถิ่นเป็นอย่างดี ส่วนปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว คือ “ความปลอดภัย” ปัญหาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ในอีสานใต้ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาด้านการเดินทาง รองลงมา คือ ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ไกลและเปลี่ยว ปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาในที่พักและสุดท้าย คือ ปัญหาที่เกิดจากบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงควรกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะทำให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ อีสานใต้และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างป็นรูปธรรม

ในการแสวงหาแนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีในอีสานใต้ พบว่า แนวทางการจัดการการตลาดการท่องเที่ยววางอยู่บนฐานของพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและความต้องการในการปรับปรุง

และพัฒนาการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของอีสานใต้ เช่น การสร้างสุนทรียศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นภาพลักษณ์ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มากที่สุด การจัดภูมิทัศน์และฉากที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางที่พัก ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสในการตัดสินใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ บุคลากรที่มีหน้าที่ในการให้บริการข้อมูลและนำเที่ยวต้องมีทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาอังกฤษซึ่งถือเป็นพื้นฐานและภาษาอื่นๆ ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน เป็นต้น การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งธุรกิจสินค้าพื้นเมืองดีเด่น ความมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายธุรกิจโดยให้องค์กรภาครัฐเป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์และจัดประชุมระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจในระดับชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาและเชื่อมโยงธุรกิจร่วมกัน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เวลาท่องเที่ยวในอีสานใต้ ประมาณ 2-3 วัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้เวลามากกว่า 5 วัน หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอีสานใต้ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงที่จะท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง ซึ่งมีผลต่อการใช้เวลาในการเดินทางเพิ่มขึ้น ส่วนค่าใช้จ่ายต่อวันของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า ค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 300 บาท เนื่องจากนักท่องเที่ยวในอีสานใต้ให้ความสำคัญต่อการซื้อของระหว่างการเดินทางค่อนข้างน้อย และอาหารสำเร็จรูปที่ราคาไม่แพงมีจำหน่ายตามร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหารท้องถิ่นมีจำนวนมากและราคาถูก ที่พักราคาให้เลือกหลากหลาย นักท่องเที่ยว สามารถเลือกได้ตามความพร้อมของค่าใช้จ่ายที่มีอยู่ จึงมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยลง

ในการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ดีในอีสานใต้ พบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอีสานใต้มี 2 มุมมอง คือ ด้านโบราณสถานโบราณวัตถุและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม โดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า ภาพลักษณ์ที่ดีของ

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การท่องเที่ยวในอีสานใต้เป็นการท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมขอม ดังนั้นควรมีการปรับปรุงและรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามและอยู่ในสภาพที่ดี ปรับปรุงภูมิทัศน์หรือเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกและปลอดภัยตลอดการเดินทาง การพัฒนาหรือหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ในท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือน เพราะจะทำให้เกิดรายได้กับชุมชน การสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนางานฝีมือที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ให้ทักษะความรู้ด้านการตลาดและหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวควรจัดตั้ง “กลุ่มบริการทางการท่องเที่ยว” โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นต้น และในการส่งเสริมศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้ พบว่า ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในอีสานใต้ มี 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม จังหวัดนครราชสีมามีจำนวนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดศรีสะเกษ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ อุบลราชธานีและสุรินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และพบว่า การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยมุ่งเน้นความตื่นเต้นขณะทำกิจกรรม มีความทรงจำ ความปลอดภัยและได้ประสบการณ์ใหม่ เช่น การเดินป่า ปีนเขา ใต้หน้าผา และล่องแก่ง เป็นต้น สำหรับผลการศึกษเกี่ยวกับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติได้รับความนิยมอย่างมากซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ ดังนั้นการแสวงหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายในการจัดการสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์เพื่อรองรับการขยายตัวของท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอีสานใต้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย ชุมชนหรือท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการกำหนด

การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและการควบคุม คุณภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี เป็นการพัฒนาที่สามารถ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้จะหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพโดยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอีสานใต้นั้น พบว่า ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะธุรกิจสปา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสมุนไพรแพทย์แผนไทยเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะจัดสรรเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพหรือการบำบัดรักษาฟื้นฟู สุขภาพเพื่อให้ตนเองมีโอกาสดูแลสุขภาพมากขึ้น โดยมีโปรแกรมและรูปแบบบริการการท่องเที่ยวด้านต่างๆ ที่หลากหลาย และจากการศึกษา พบว่า ผลผลิตทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานใต้ มีอยู่ 4 ประเภทคือ 1) ยาสมุนไพร 2) การนวด จับเส้น การประคบและอบสมุนไพร 3) การผลิตอาหารธรรมชาติเพื่อสุขภาพ 4) การใช้มนต์คาถา การเสกเป่า การต่อกระดูกและการรักษาพิษงู และการเสริมสร้างสุขภาพใจด้วยการปฏิบัติธรรม สำหรับการพัฒนารูปแบบ การจัดการแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านในอีสานใต้ พบว่า ควรมีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น เชื่อมโยงกับการศึกษาวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านควรเน้นการเสริมสร้างสุขภาพให้ดีกว่าเดิม ไม่เน้นการรักษาอาการเจ็บป่วยเท่านั้น แต่ควรมีกิจกรรมที่สอดแทรกไปพร้อมกับการเสริมสร้างสุขภาพ เช่น การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตนเองแบบองค์รวม ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนำความรู้ไปดูแลสุขภาพของตนเองและบุคคลอื่นได้ต่อไป ในการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ในอีสานใต้ควรเน้นการเสริมสร้างสุขภาพและการป้องกันโรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าการรักษาโรค เป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของ ชุมชนซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวได้รับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม คือ สุขภาพกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพแบบสมัยใหม่ที่ สำคัญ คือ ต้องตระหนักถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทาง

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสมัยใหม่ การใช้ทรัพยากร ท่องถิ่นอย่างรู้คุณค่าเพื่อ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การศึกษาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมน้อยกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น โดยชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางและ
กระบวนการในการบริหารจัดการ ชาวบ้านมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงและเกิดประโยชน์
ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง เป็นการท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้
เข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสบรรยากาศและวิถีชีวิตจริง มีโอกาสได้สัมผัสและเรียนรู้
วิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะการพักที่โฮมสเตย์ซึ่งถือเป็นการสัมผัสวิถีชุมชนอย่าง
แท้จริงและเป็นอีกหนึ่งมนต์เสน่ห์ของอีสานใต้ และจากผลการศึกษาความพึงพอใจ
ของ นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจใน
การ ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ด้านอรรถาธิบายไมตรีของเจ้าของบ้านและชุมชนมากที่สุด และมีความ
พึงพอใจน้อยต่อการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดย
นักท่องเที่ยววัยผู้ใหญ่มีความพึงพอใจมากกว่านักท่องเที่ยววัยรุ่นและสำหรับการ
พัฒนาารูปแบบโฮมสเตย์ที่ยั่งยืนในอีสานใต้ ควรมีการพัฒนาารูปแบบทางกายภาพ
รูปแบบการบริหาร รูปแบบการบริการ รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้
ในชุมชน รูปแบบเครือข่าย รูปแบบการประชาสัมพันธ์และรูปแบบการอนุรักษ์
วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวของอีสานใต้ ควรมีการจัดตั้งเครือข่าย
โฮมสเตย์ ทั้งในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เพื่อร่วมกันยกระดับการท่องเที่ยวของ
อีสานใต้ให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่นๆ

ในการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเป็นการสร้างพันธมิตร
หรือเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว ทั้ง
ภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัดและเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นการเชื่อมโยง
ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทาง การท่องเที่ยว โดย
การแบ่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน จากผลการศึกษา พบว่า ในการพัฒนาเส้นทาง
การจัดการการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา
สำหรับสภาพการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึง
ปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา ได้มีข้อจำกัดในการพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยว

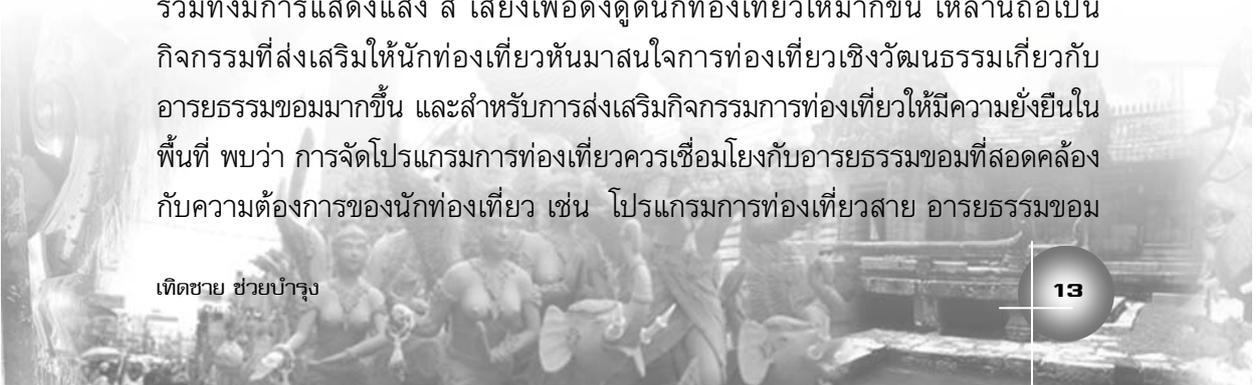

แหล่งอารยธรรมขอม เช่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย อีกทั้งระยะทางระหว่างแหล่งอารยธรรมขอมแต่ละแห่ง ส่วนใหญ่ห่างไกลกันมาก ทำให้การพัฒนาเส้นทางเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกด้านดำเนินการได้ยาก เช่น ไม่สามารถท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมขอมทั้งภายในประเทศและนอกประเทศได้ภายในเวลา 1-2 วัน เป็นต้น

สำหรับเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวถึง 14 เส้นทาง และใช้เวลาในการท่องเที่ยวแตกต่างกันออกไปตามกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละ เส้นทางซึ่งเริ่มตั้งแต่ 1-4 วัน และผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า แนวทางในการพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมขอม ควรมีการพัฒนาโดยภาพรวมดังนี้ เช่น การสร้างระบบการคมนาคมที่ไปถึงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การสร้างที่พักให้อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยวให้มีเอกลักษณ์และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ พนักงานบริการด้านการโรงแรม เป็นต้น รวมทั้งการส่งเสริมให้ชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเข้าใจปัญหาหรือสภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริงและได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยตรง อีกทั้งพบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวตามเส้นทางอารยธรรมขอมในอีสานใต้ถึงปราสาทนครวัด ประเทศกัมพูชา มีทั้งผลกระทบในด้านบวกและลบต่อชุมชนท้องถิ่น เช่น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเส้นทางทางการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมพบว่า การท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในอีสานใต้ควรได้รับการพัฒนา ส่งเสริมและมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การบูรณะปราสาทต่างๆ ให้มีสภาพสมบูรณ์ ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมเสริม เช่น การจัดกิจกรรมทัวร์แบบสัญจร และการจัดประเพณีเสริม รวมทั้งมีการแสดงแสง สี เสียงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น เหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกี่ยวกับอารยธรรมขอมมากขึ้น และสำหรับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนในพื้นที่ พบว่า การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวควรเชื่อมโยงกับอารยธรรมขอมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมการท่องเที่ยวสาย อารยธรรมขอม

พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้

คันทารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลาผ่านงานวิจัย

สามเหลี่ยมมรดกโลก โปรแกรมท่องเที่ยวสายปราสาทขอมตามยุคสมัยการก่อสร้าง โปรแกรมการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมแบบครบครัน โปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางสายอารยธรรมขอมแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและธรรมชาติ โปรแกรมเชื่อมการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชาและลาว เป็นต้น จากโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดในอีสานใต้ พบว่า แต่ละโปรแกรมจะมีศักยภาพการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน กล่าวคือ จะต้องมีการพิจารณาเงื่อนไขเวลาการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว พาหนะในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

สำหรับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า เป้าหมายหลักของการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้ ควรมีแนวทางในการพัฒนา เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการคมนาคมขนส่งให้สะดวก การพัฒนาที่พักให้มีความหลากหลายและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม บริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ต้องมีความรู้ความสามารถ และดำเนินงานอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีอาชีพ รวมทั้งการสร้างมาตรการในการป้องกันผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและด้านอื่นๆ โดยเน้นให้ภาคีที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน อย่างมีเอกภาพ และในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ควรมีการเชื่อมโยงการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านผ่านการท่องเที่ยวแบบต่างๆ การเชื่อมโยงผ่านกระบวนการศึกษาวิจัย การเชื่อมโยงโดยเส้นทางคมนาคม การเชื่อมโยงโดยการจัดตั้งพื้นที่มรดกโลกร่วมกัน การเชื่อมโยงพื้นที่อนุรักษ์ทั้งวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในอีสานใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการเชื่อมโยงโดยผ่านจุดผ่านแดน 3 จุด คือ ชายแดนช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ ด่านช่องจอม จังหวัดสุรินทร์และด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งการเชื่อมโยงดังกล่าวจะทำให้เกิดความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม ศิลปและวัฒนธรรม

ดังนั้น ในการศึกษายุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่สอดคล้องกับศักยภาพของอีสานใต้ในการเป็นประตูการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ควรมีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในเมืองชายแดนหลักเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นฐานการบริการและอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยวมีแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เน้นการเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว เช่น การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพสมบูรณ์ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้ตาม 25 มาตรฐานของการท่องเที่ยว การจัดภูมิทัศน์ชุมชนโดยรอบพิพิธภัณฑ์และสถานที่ท่องเที่ยวให้เหมาะสม การประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทำการท่องเที่ยวเชื่อมโยงมรดกโลก รวมทั้งการส่งเสริมสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิง แสวงบุญ ชนบทธรรมนิยมประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอีสานใต้สู่ความยั่งยืน คือ ภาคีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรคำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลกระทบทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ความสามารถทางการรองรับ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยว การจัดพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เส้นทางการท่องเที่ยว สุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยว กฎหมายการท่องเที่ยว การศึกษาการท่องเที่ยว ความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ทรัพยากรมนุษย์ทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาองค์กรทางการท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีระบบการจัดการที่สมดุลระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทุกฝ่าย มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์ เป็นการพึ่งพาทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัดและเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทาง การท่องเที่ยว โดยการแบ่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกันอย่างสมดุล

เทศกาล ชัยบำรุง